

PARTICIPATIE LEERLINGEN EN OUDERS

**INSTRUMENT VOOR DE ANALYSE VAN DE
BEGINSITUATIE 2008**

TEAMVERSIE

Kort

Dit is de **teamversie** van het instrument voor de analyse van de beginsituatie 'Participatie van leerlingen en ouders'. Deze versie is bedoeld voor het hele team. Via de samenwerking kom je als team op meer en meer verschillende ideeën en worden prioriteiten, plan en acties breder gedragen. Je werkt meteen ook aan participatie van leerkrachten.

Het instrument bevat twee coöperatieve opdrachten voor het schoolteam. De opdrachten duren elk 1,5 tot 2 uur en kunnen gespreid worden over twee personeelsvergaderingen en een gezamenlijke bespreking van het effectieve plan nadien.

Door middel van Opdracht 1 verken je samen je beginsituatie en bepaal je prioritaire werkpunten voor je eigen school. Opdracht 2 levert ideeën om aan die werkpunten tegemoet te komen.

Laat je vooral niet afschrikken door de schijnbare omvang. De tijd die je steekt in gezamenlijk analyseren en ideeën vergaren rendeert allicht op langere termijn. Bovendien is tijdens deze fase het werk en de informatie verdeeld. Elk groepje buigt zich over één van de kernvragen. Elke deelnemer leest slechts één tot maximum twee bronnenkaarten.

Veel succes.

Inhoudsopgave

Kort	2
Opdracht 1: Waar staan we?	3
Opdracht 2: Hoe pakken we het aan?	6
Bijlagen	
Opdracht 1: Instructiekaart	7
Opdracht 1: Kernvragen	8
Opdracht 2: Instructiekaart	10
Leeswijzer	11

Opdracht 1: Waar staan we?

Waarom: Je gaat na hoe en waaraan op jouw school leerlingen en ouders kunnen participeren. Je bepaalt samen prioritaire werkpunten.
Met wie: Met het hele team
Hoe: Je beschrijft in groepjes je praktijk en formuleert prioritaire werkpunten.
Waarmee: Voor iedere groep een exemplaar van de lijst met de vijf kernvragen, zie *Bijlagen: Opdracht 1 - Kernvragen*. Op de lijst staat aangeduid welke kernvra(a)g(en) de groep voor zijn rekening neemt.
 Voor iedere groep een selectie van interne schooldocumenten.
 Voor iedere groep een instructiekaart, zie *Bijlagen: Opdracht 1 - Instructiekaart*.
 Voor iedere deelnemer drie gekleurde klevertjes.
 Voor elke groep een flap en stiften.
 Een bord of flip-over.
Hoe lang: 1,5 tot 2 uur of hoofdthema van een personeelsvergadering

Stap 1 - Voorbereiding

● ● ● Wie doet mee?

Alle teamleden of in elk geval een ruime groep van leerkrachten en mensen met verschillende functies op school. Je kunt er ook externe partners bij betrekken. Ook ouders en leerlingen kunnen meewerken.

Waarom: een ruime groep biedt meer garantie op een brede verkenning. De gekozen prioriteiten worden gedragen door het gehele team.

● ● ● Heterogene groepen

Stel heterogene groepen van 4 tot 5 personen samen.

Heterogeen kan betekenen: verschillend op vlak van aantal jaar ervaring op deze school, al of niet lesgegeven op een andere school, verschillende leeftijden, leerkrachten van verschillende vakgroepen, van verschillende graden/leerjaren, verschillende onderwijsrichtingen, mensen met verschillende functies (leerkrachten, leerlingbegeleiders, zorgcoördinatoren, taakleerkrachten, CLB-medewerkers, externe partners...), verschillende vestigingsplaatsen, man of vrouw, progressieve en minder progressieve teamleden...

Waarom: het gamma aan ideeën en zienswijzen binnen een heterogene groep is groter dan in een homogeen samengestelde.

● ● ● Wie doet wat?

Wijs elke groep een andere kernvraag toe, zie *Bijlagen – Kernvragen Opdracht 1*. Indien je geen vijf groepjes kunt vormen, kun je elke groep twee kernvragen geven, of je maakt een selectie en/of spreidt de vragen in tijd.

● ● ● Materiaal

Voorzie documenten als: inspectieverslagen, schoolwerkplan, pedagogisch project, schoolreglement, verslagen van vergaderingen met betrekking tot het thema participatie, ...

Voorzie een instructiekaart voor iedere groep.

Stap 2 - Inleiding

Doel en opzet van het instrument

Informeel iedereen over het geheel van de opdrachten, het doel ervan, de nodige tijd enzovoort. Je kunt hiervoor de beschrijving onder *KORT* gebruiken.

Schrijf de vijf kernvragen van Opdracht 1 op een bord of op een flap, zichtbaar voor iedereen.

Beschrijf het opzet van de opdracht:

'We beschrijven samen onze huidige situatie en zoeken naar prioritaire werkpunten.

- Elk groepje buigt zich over een andere kernvraag. Elke kernvraag bestaat uit een aantal verkennende
- verschillende deelvragen en een samenvattende eindvraag. De kernvragen zijn:
 - Kernvraag 1:** Hoe goed kennen we onze ouders/leerlingen?
 - Kernvraag 2:** Wat verwachten wij als school van onze ouders en leerlingen met betrekking tot participatie aan onderwijs?
 - Kernvraag 3:** Hoe sporen we onze ouders en leerlingen actief aan om te participeren in de klas, in onze school?
 - Kernvraag 4:** Bieden we onze ouders en leerlingen een groot en gevarieerd aanbod aan contact- en beïnvloedingskanalen?
 - Kernvraag 5:** Zijn leerkrachten, ouders, leerlingen, externen,... allemaal betrokken bij (het participatiebeleid van) onze school?
- Elke groepje beschrijft de huidige situatie voor zijn kernvraag en stelt op basis daarvan een aantal werkpunten voor. Schrijf die op een flap en motiveer.
- Elk groepje brengt verslag uit. Daarna kiezen we gezamenlijk één of meer prioritaire werkpunten. Dan volgt een tweede opdracht.

Vooraleer de groepjes apart aan de slag gaan neem je samen de instructies op de instructiekaart door.

Stap 3 – Groepswork

Iedere groep verkent de situatie en zoekt naar mogelijke werkpunten. Geef de groepen voldoende tijd om dit grondig te doen (45 minuten).

Elke groep beschrijft de beginsituatie van de school voor zijn kernvraag (30 minuten), leidt er een aantal werkpunten uit af voor het participatiebeleid van de school (15 minuten) en zet ze op een flap.

Stap 4 - Plenum

Samenleggen

Ieder groepje brengt verslag uit voor de voltallige groep: kort de huidige situatie beschrijven voor de eigen kernvraag en de mogelijke werkpunten voorstellen en motiveren aan de hand van de flap.

Maak een gezamenlijk overzicht van mogelijke werkpunten. Formuleer de werkpunten in termen van 'Hoe kunnen we...?' Sommige werkpunten komen wellicht meerdere keren voor of houden verband met elkaar. Duid dit. Het is een mogelijk criterium om voor die werkpunten te kiezen.

Laat iedereen individueel een top drie van de werkpunten opstellen. Let wel: het gaat om ouder- én leerlingparticipatie.

Kleur bekennen

Geef iedereen drie gekleurde klevertjes. Vraag om de klevertjes bij de werkpunten met hun persoonlijke voorkeur te plakken. Laat iedereen tegelijkertijd naar voren gaan. Het wordt een vrolijke bedoening waarbij iedereen door elkaar loopt, commentaar geeft, etc.

Bekijk samen de voorkeuren. Wat valt op? Waarover is nog twijfel? Discussieer en bepaal samen waar de prioriteiten liggen.

Hang deze flap nadien in de leraarskamer. Zo stimuleer je dat er ook tussendoor al eens over gediscussieerd wordt. Ideeën en inzichten kunnen rijpen.

Opdracht 2: Hoe pakken we het aan?

Waarom:	Je verkent manieren om te werken aan jullie prioritaire punten.
Met wie:	Met het hele team
Hoe:	Je doet in groep suggesties om te werken aan jullie prioritaire werkpunten.
Waarmee:	Flap met prioritaire werkpunten Voor iedere groep een selectie van interne schooldocumenten. Voor ieder groepslid een andere bronnenkaart horend bij de eigen kernvraag, zie <i>Extra: Bronnenkaarten basisonderwijs</i> of <i>Extra: Bronnenkaarten secundair onderwijs</i> . hyperlink invoeren naar pdf Vul deze bronnenkaarten zelf aan met inspectieverslagen, tijdschriftartikels, interessante hand-outs van congressen, schoolwerkplan, schoolreglement, verslagen van vergaderingen met betrekking tot participatie, ... Voor iedere groep een instructiekaart, zie <i>Bijlagen: Opdracht 2 - Instructiekaart</i> . Flappen en stiften voor elke groep Een bord of flip-over.
Hoe lang:	1,5 tot 2 uur of hoofdthema van een personeelsvergadering

Stap 1 - Inleiding

Presenteer de flap met de prioritaire werkpunten van de vorige opdracht.

Beschrijf het opzet van deze opdracht:

- We zoeken naar mogelijkheden om te werken aan onze prioritaire werkpunten.
- We doen dat in groepjes, aan de hand van bronnenkaarten. Sommige gaan over participatie door ouders, andere door leerlingen. Elk groepje begint met een ander werkpunt en zet zijn ideeën op een flap.
- We doen daarna verslag en kiezen gezamenlijk uit de voorgestelde aanpakken.

Verdeel de groepjes en de bronnenkaarten. Geef aan welk groepje met welke prioriteit begint. Vooraleer de groepjes aan de slag gaan neem je samen de instructies op de instructiekaart door

Stap 3 – Groepswerk

Elke groep verkent manieren om te werken aan jullie prioritaire punten. Geef de groepen voldoende tijd om dit grondig te doen (1 uur).

- a Iedere groep wisselt de informatie op de bronnenkaarten uit. De groepsleden stellen elkaar vragen, discussiëren... (40 minuten)
- b De groep formuleert ideeën bij de prioritaire werkpunten. Ze zetten ze op een flap (20 minuten).

Stap 4 - Samenleggen

Ieder groepje brengt verslag uit aan de voltallige groep.

Maak een gezamenlijk overzicht van alle ideeën per werkpunt.

Bespreek: zijn er ideeën die meerdere keren voorkomen? Zijn er ideeën die samenhangen? Is er voldoende aandacht voor ouders én voor leerlingen? Tekenen er zich duidelijke voorkeuren af? Waarover is nog discussie?

Bepaal samen jullie voorkeuren.

Stap 5 – Plan opmaken

Stel een werkgroepje aan dat het plan concreet voorbereidt. Zij werken het samen uit op basis van de prioritaire werkpunten en de ideeën van het team en leggen het voor aan het team.

BIJLAGEN

Opdracht 1: Instructiekaart

- a Stel een verslagnemer aan.
- b Stel een verslagnemer aan.
- c Lees de kernvraag helemaal.
- d Beantwoord deelvraag per deelvraag. Beschrijf samen jullie huidige situatie. Je kunt dit doen door elk groepslid om de beurt een antwoord op een deelvraag te laten formuleren. Zo kan iedereen participeren en kunnen verschillende invalshoeken aan bod komen. Probeer tot een zo volledig mogelijk overzicht te komen. Noteer ook discussiepunten, onduidelijkheden, acties waar niet iedereen even goed van op de hoogte is...
- e Wanneer je als groep geen bijkomende antwoorden meer hebt op een deelvraag, ga je naar de volgende deelvraag.
- f Bespreek: op welke deelvragen heb je weinig of geen antwoorden? Waar liggen onduidelijkheden, discussiepunten? ...
- g Beantwoord deel 2 van de kernvraag. Bepaal aan de hand daarvan jullie prioritaire werkpunten voor deze kernvraag. Motiveer je keuze. Zet ze op een flap om ze voor te stellen aan je collega's.
- h Bereid voor je eigen kernvraag ook een kort beschrijving van de huidige situatie.

Opdracht 1: Kernvragen

● ● ● Kernvraag 1

- A. Hoe goed kennen we onze ouders/leerlingen?
 - a. Waarover praten onze ouders en leerlingen zoal met ons?
 - b. Is dat anders tijdens informeel of formeel contact?
 - c. Wat verwachten onze ouders en leerlingen van de school, de leerkrachten?
 - d. Waar zijn onze ouders en leerlingen zoal in geïnteresseerd of zijn ze mee bezig met betrekking tot de school?
 - e. Waar zijn onze ouders en leerlingen zoal in geïnteresseerd of zijn ze mee bezig buiten de school?
 - f. Waar hebben ze behoefte aan? Wat zijn hun noden en vragen?
 - g. Welke belangen, interesses, vragen... hebben we als school gemeenschappelijk met onze ouders en leerlingen ?

- B. Kennen we onze ouders en leerlingen goed genoeg op al deze terreinen?
 - h. Ja, want...
 - i. Ja, behalve...
 - j. Neen, want...

● ● ● Kernvraag 2:

- A. Wat verwachten wij als school van onze ouders en leerlingen met betrekking tot participatie aan onderwijs?
 - a. Wat willen we graag dat onze ouders en leerlingen weten over school?
 - b. Waaraan willen we graag dat onze ouders en leerlingen deelnemen op school?
 - c. Waaraan willen we graag dat onze ouders en leerlingen deelnemen in de klas?
 - d. Hoe actief zien we de rol van ouders en leerlingen op school (zich laten informeren, zelf informeren, meedoen, mening geven, voorstellen doen, onderwerpen/acties/werkwijzen meebepalen, beslissen na advies, alleen beslissen, ...)?
 - e. Hoe actief zien we de rol van ouders en leerlingen in de klas (zich laten informeren, zelf informeren, meedoen, mening geven, voorstellen doen, onderwerpen/acties/werkwijzen meebepalen, beslissen na advies, alleen beslissen, ...)?
 - f. Waar willen we onze ouders en leerlingen graag bij betrekken binnen acties en projecten (bij het uitdenken, bij praktische voorbereiding, bij uitvoering, bij evaluatie,...)?
 - g. Hoe maken we onze verwachtingen duidelijk ten aanzien van onze ouders en leerlingen?

- B. Zijn onze verwachtingen ten aanzien van onze ouders en leerlingen duidelijk, haalbaar (te hoog, te laag) en / of relevant?
 - a. Ja, want...
 - b. Ja, behalve...
 - c. Neen, want...

● ● ● Kernvraag 3

- A. Hoe sporen we onze ouders en leerlingen actief aan om te participeren in de klas, op school?
 - a. Op welke manieren zorgen we ervoor dat ouders en leerlingen zich welkom voelen op school?
 - b. Op welke manieren zetten we informele contacten in in onze interactie met ouders en leerlingen?
 - c. Op welke manieren sporen we onze ouders en leerlingen actief aan tot meedenken, meedoen, mee verantwoordelijkheid opnemen,... op school?
 - d. Op welke manieren sporen we onze ouders en leerlingen actief tot meedenken, meedoen, mee verantwoordelijkheid opnemen,... in de klas?
 - e. Welke hinderpalen kunnen ouders en leerlingen ondervinden om te participeren op school? (Beschikken ze over voldoende informatie? Voelen ze zich welkom? Zijn leerlingen en/of ouders ervan overtuigd dat het leven op school en/of de schoolloopbaan van hun kind kunnen beïnvloeden? Worden hun vaardigheden, interesses, behoeftes aangesproken? ...)
 - f. Welke hinderpalen kunnen ouders en leerlingen ondervinden om te participeren in de klas? (Beschikken ze over voldoende informatie? Hoe voelen ze zich in de klas? Zijn ze ervan

overtuigd dat ze het klasleven kunnen beïnvloeden? Worden hun vaardigheden, interesses, behoeftes aangesproken? ...)

- B. Stimuleren we onze ouders en leerlingen actief genoeg om te participeren in de klas en in onze school?
 - a. Ja, want...
 - b. Ja, behalve...
 - c. Neen, want...

●●● Kernvraag 4

- A. Bieden we onze ouders en leerlingen een groot en gevarieerd aanbod aan contact- en beïnvloedingskanalen?
 - a. Wanneer is er op onze school allemaal gelegenheid tot informele contacten met onze ouders en leerlingen?
 - b. Welke formele contact- en beïnvloedingskanalen zijn er op onze school voor onze ouders en leerlingen?
 - c. Welke ouders en leerlingen maken gebruik van welke contactkanalen?
 - d. Wat voor rollen (zich laten informeren, zelf informeren, meedoen, voorstellen doen, onderwerpen/acties/werkwijzen meebepalen, beslissen na advies, alleen beslissen, ...?) en taken nemen onze ouders en leerlingen daarbinnen op?
 - e. Waarover hebben we het binnen die kanalen?
 - f. Waarover willen we het daarnaast ook hebben met ouders en leerlingen?
 - g. Zijn er ouders en of leerlingen die we met ons aanbod beduidend meer of beduidend minder bereiken?
- B. Is ons aanbod aan contact- en beïnvloedingskanalen voor de ouders en leerlingen groot en gevarieerd genoeg om iedereen te bereiken?
 - a. Ja, want...
 - b. Ja, behalve...
 - c. Neen, want...

●●● Kernvraag 5

- A. Zijn leerkrachten, ouders, leerlingen, externen,... allemaal betrokken bij (het participatiebeleid van) onze school?
 - a. Wie van ons team staat in contact met welke ouders en leerlingen?
 - b. Bij welke thema's zijn zowel wij als leerkrachten, als onze ouders en/of leerlingen betrokken?
 - c. Waarvoor ondersteunen onze ouders en leerlingen ons leerkrachtenteam en omgekeerd?
 - d. Welke externe partners zijn betrokken bij ons participatiebeleid ten aanzien van onze ouders en leerlingen?
 - e. Waarvoor worden externe partners betrokken bij onze school en ons participatiebeleid?
 - f. Hoe stroomt informatie over ouders, leerlingen en externe partners door naar het gehele team?
- B. Is iedereen op school voldoende betrokken bij het (participatie)beleid van onze school?
 - a. Ja, want...
 - b. Ja, behalve...
 - c. Neen, want...

Opdracht 2: Instructiekaart

- a Stel een verslagnemer aan.
- b Iedereen van de groep krijgt een bronnenkaart. Iedereen leest individueel zijn/haar bronnenkaart (10 minuten), noteert de voor hem/haar vijf meest voorname punten
- c Iedereen stelt de informatie zo concreet en gedetailleerd mogelijk voor aan de groep (15-20 minuten samen). De andere groepsleden stellen vragen.
- d Ga met je groep na wat de bronnenkaarten opleveren voor de prioritaire kernvragen. Breng ook eigen ideeën in en discussieer... (15 minuten). Doel is een ruime verkenning van de mogelijkheden. De verslagnemer noteert.
- e Formuleer jullie ideeën bij de prioritaire werkpunten. Geef aan wat jullie de meest belangrijke vinden (10 minuten).

Bijvoorbeeld: als ideeën bij 'Hoe kunnen we alle ouders/leerlingen breder leren kennen?': meer aandacht voor kennismaking en klasklimaat tijdens de eerste maand van het schooljaar; meer informeel contact met de ouders; aandacht voor 'Wie zijn de ouders en de jongere?' bij de inschrijving; we verkennen het inschrijvingsbeleid van andere scholen, een tijdje met twee leerkrachten op de speelplaats staan om meer met de kinderen te kunnen mee spelen en babbelen; enquêtes afnemen bij de ouders, de leerlingen en de leerkrachten; de inbreng van de leerlingen in de lessen verhogen; betrekken van externe partners, ...

- f Zet je ideeën op een flap. Motiveer ze (5 minuten).

Leeswijzer

Ernalsteen, Veerle (2002). Brede schOUDERS. Een werkboek. Universiteit Gent, Steunpunt Intercultureel Onderwijs.

De Mets, Jan (2005). Samen school maken: allochtone ouders op school. Hoe allochtone ouders dichter bij school betrekken en omgekeerd? Ervaringen opgedaan door 35 projecten in België. KBS, Brussel. http://www.kbs-frb.be/uploadedFiles/KBS-FRB/Files/NL/PUB_1543_Samen%20school%20maken.pdf.

Hemmerijckx, Brigitte en Demets, Jan (red.) (2004). Door de bril van ouders. Een denk-en doeboek voor gemotiveerde scholen en leerkrachten. Intercultureel Netwerk Gent.

Joos, Annelies en Delrue, Kaat (2000). Puur uit de buurt: een werkboek. Universiteit Gent, Steunpunt Intercultureel Onderwijs.

Kinderrechtencommissariaat, Steunpunt Leerlingenparticipatie (2004). Oprechte deelneming. Werkmap leerlingenparticipatie voor de basisschool. Brussel.

Prenen, Rik en Wijsmans, Maurits (2004). Praten met ouders. Een gids voor leerkrachten, zorgbegeleiders, opvoeders en leerlingbegeleiders. Centrum voor ErvaringsGericht Onderwijs. KULeuven.

Startersboek: naar de kleuterklas. (2008) Ontwikkeld door Klasse voor Ouders. <http://www.ond.vlaanderen.be/publicaties/covers/pub316.jpg>

Schoolopbouwwerk Brussel (2007). Instrument meten van ouderbetrokkenheid in de scholen.

VIOR-Raad voor het Basisonderwijs (2001). Samenwerking tussen Ouders en School. Leuven-Apeldoorn, Garant.

www.acbkenniscentrum.nl/nieuws/37

www.forum.nl/paoo/index.html

www.klasse.be

www.ond.vlaanderen.be/schooldirect/BL303/participatie-ouders.htm

www.tertio.be/archief/2007/T398/T398-bi2.htm

www.vsknet.be (website van de Vlaamse scholierenkoepel)